

УДК 37.378

МАЙБОРОДА Василь Каленикович,

доктор педагогічних наук, професор,
радник директора Інституту вищої освіти
НАПН України,
e-mail: paskalenko_vitalii@mail.ru

В. РЮМІН ПРО ПІДГОТОВКУ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ДО ВИКЛАДАЦЬКОЇ РОБОТИ

У статті розкривається проблема відсутності педагогічної підготовки викладачів-інженерів в технічних закладах освіти в педагогічних працях В.В. Рюміна

Ключові слова: теоретичний курс підготовки; методика педагогічної підготовки; реформування системи освіти; практична підготовка інженерів

Постановка проблеми в загальному вигляді. Підготовка викладачів інженерів для технічних закладів освіти всіх рівнів є актуальною проблемою понад два століття. Найбільш гостро це питання постало в кінці XIX – на початку XX століття. Суть проблеми полягала в тому, що викладачі технічних училищ і інститутів не мали педагогічної освіти, що значно ускладнювало підготовку техніків для народного господарства. Вагомий внесок у розв’язання цієї проблеми вніс В.В. Рюмін, який ретельно вивчив витоки цих протиріч і вніс відповідні пропозиції по їх розв’язанню.

Метою означеної статті є наявна проблема відсутності педагогічної підготовки викладачів – інженерів в технічних закладах освіти в країні на початку XX століття і ідеї по її розв’язанню в педагогічних працях В.В. Рюміна.

Виклад основного матеріалу. Відсутність закладів освіти з підготовки викладачів – інженерів для середніх технічних училищ в кінці XIX початку XX століття викликала занепокоєність серед передової громадськості країни. В.В. Рюмін приймав активну участь у розв’язанні цієї проблеми, пов’язаної з реформуванням технічної освіти. Дослідивши значний фактичний матеріал, професор А.М. Веселов, окреслив невирішену проблему: «Кадрів високої кваліфікації не вистачало, до того і вони не отримали спеціальної педагогічної підготовки, що в значній мірі ускладнювало їхню педагогічну діяльність, особливо в перші роки» [1]. Для забезпечення середніх технічних училищ викладачами міністерство народної освіти знизило освітній ценз для викладачів спеціальних предметів і керівників виробничого навчання як тимчасовий захід і дозволило приймати на ці посади осіб, які не мали вищої технічної освіти.

Проблема відсутності навчальних закладів з підготовки викладачів – інженерів спонукала педагогів технічної освіти самотужки розробляти методики педагогічної підготовки інженерів, які мали бажання працювати в технічних навчальних закладах. Недостатність викладачів з вищою технічною освітою в середніх технічних училищах, на думку науковця О.М. Луценко породжувало відсутність у викладанні науковості та систематичності в навчанні. Викладачі спеціальних дисциплін, – наголошує О.М. Луценко, – які не мають вищої освіти, не могли забезпечити необхідного рівня загально технічної підготовки учням» [2].

Система підготовки інженерів для викладацької роботи в технічних закладах освіти на початку XX століття була відсутня. Доктор педагогічних наук В.Г. Іванов відмічає: «... для викладачів технічних навчальних закладів система педагогічної підготовки не існувала» [3].

Головною умовою якісного виховання і навчання в технічних закладах освіти на думку В.В. Рюміна є добре підготовлений викладач, який отримав знання педагогічного напрямку. «Позбавити вчителя технічної школи педагогічної підготовки, – казав В.В. Рюмін, – означає грішити перед майбутніми поколіннями техніків яких довірили його вихованню» [4].

Отримання педагогічних знань інженерами – педагогами на думку В.В. Рюміна повинно проходити у спеціальних семінарах, які забезпечують слухачів методикою

навчання. Методичний напрямок семінарії повинен визначатися галуззю технічних знань які будуть викладатися майбутнім інженером – викладачем в технічних закладах освіти: «... в залежності від технічної спеціальності інженера повинні змінюватися і програми вказаних педагогічних семінарій» [4].

Вагомий вплив на ідею створення педагогічних семінарій в працях В.В. Рюміна для викладачів – інженерів мала праця німецького педагога Вейтцеля (переклад з німецької мови В.В. Рюміна) «Педагогіка для технічних навчальних закладів». В.В. Рюмін пропонує перейняти позитивний досвід створення подібних педагогічних семінарій в Німеччині.

Підготовка в німецьких педагогічних семінарії для інженерів – викладачів проходила в два роки. Умовою навчання в семінарії був диплом про вищу технічну освіту та бажання працювати на викладацькій посаді. Курс підготовки в семінарії складався з однорічного курсу теоретичної підготовки і одного року практичної підготовки.

Теоретична підготовка в семінарії на думку В.В. Рюміна включала вивчення педагогіки та пов'язаних з нею науками які формують у майбутнього інженера – викладача мету, зміст і задачі педагогічної діяльності. «В перший рік, – на думку В.В. Рюміна, – інженери студенти педагогічних семінарій вивчають теорію педагогіки і пов'язаних з нею науками» [4].

Протягом другого року навчання в семінарії вихованці приступали до практичних занять. До практичних занять В.В. Рюмін відносив: проведення пробних занять під наглядом досвідчених педагогів семінарії; роботу в ролі асистентів викладачів під час дослідів на заняттях з фізики та хімії, отримання навичок роботи з досвідними приладами [4]. Місцем проведення практичних занять В.В. Рюмін вважав середні технічні училища. Після проходження практичного курсу, випускники проходили державний іспит [4].

Важливим в якісній підготовці інженерів до викладацької роботи В.В. Рюмін вважав засвоєння конкретних галузей педагогіки, які будуть мати відношення до їхньої майбутньої діяльності. «Слухачі таких семінарій ... повинні будуть вивчати галузі педагогіки, які мають відношення до їхньої майбутньої діяльності» [4].

Підготовка педагогічних кадрів для технічних закладів освіти на початку ХХ століття в країні була вкрай необхідною, В.В. Рюмін та інші передові педагоги вносили певні пропозиції зі створення навчальних закладів для підготовки інженерів, які бажали присвятити себе педагогічній справі.

В.В. Рюміну належить розробка плану та програми з педагогічної підготовки інженерів – викладачів безпосередньо в середніх технічних училищах. В.В. Рюмін вважав, що інженер, який хоче працювати в технічних закладах освіти, повинен отримувати педагогічні знання самостійно. Термін такої педагогічної підготовки передбачав два роки навчання.

Перший рік підготовки інженерів до педагогічної справи був розрахований на ознайомлення з теоретичною педагогікою. Перший рік навчання В.В. Рюмін розділив на півріччя.

На перше півріччя кандидат у викладачі прикріплювався до одного в досвідчених викладачів училища, під керівництвом якого навчався майбутній справі: знайомився з педагогікою і пов'язаних з нею галузями знань; вивчав посібники з предмету його майбутньої викладацької спеціальності; вчився демонструвати досліди під час занять; навчався практичній методиці і дидактиці; відвідував заняття досвідчених викладачів училища.

Друге півріччя, на думку В.В. Рюміна, кандидат у викладачі застосовує отримані теоретичні знання в практичній діяльності: кандидату у викладачі доручають виступати лектором у випадках хвороби або відпустки викладача; перевіряти знання учнів за пройденим матеріалом курсу, розв'язувати з учнями задачі з математики або фізики; бути присутнім на іспитах, відвідувати педагогічні наради.

Річний термін з педагогічної підготовки кандидата у викладачі, на думку В.В. Рюміна, вважається достатнім для отримання найнеобхідніших знань, умінь та навичок працювати в навчальному закладі освіти. Крім того, як вважав В.В. Рюмін, цей термін є достатнім для встановлення здібностей та покликання кандидата навчати та виховувати учнів в технічних училищах [4].

Важливою умовою у підготовці інженера до викладацької роботи В.В. Рюмін вважав наявність у кандидата практичних навичок роботи на заводі чи будівництві, вміння викладача пов'язати практичний досвід з теоретичним викладанням. Тому, як вважав В.В. Рюмін, практика на виробництві для кандидата у викладачі вкрай необхідною. «Училище відряджає його на завод, на будівництво, на електричну станцію згідно його спеціальності, як майбутнього викладача. По можливості під час такого відрядження кандидат повинен зайняти місце корисного технічному підприємству працівника, а не залишатися лише глядачем справи. По закінченні 2–3 місячної практики він екзаменується на звання викладача технічного училища» [4].

Підготовка кандидата у викладачі повинна закінчуватися іспитом. Головним у рішенні на відповідність майбутнього кандидата викладацькій роботі повинен стати відгук директора училища в якому проходив навчання кандидат на посаду викладача. Метою іспиту на звання викладача технічного училища В.В. Рюмін вважав перевірку якості знань предмету, який буде вести майбутній викладач в технічному училищі, а також знання з педагогічних наук, які знадобляться викладачеві у вихованні та навчанні учнів.

Подальші роки в педагогічній діяльності молодого викладача, на думку В.В. Рюміна – це помірне навантаження, що дозволить вдосконалювати викладачеві знання, навички та вміння викладацької роботи.

Висновки. Ідеї В.В. Рюміна по підготовці викладачів-інженерів для технічних закладів освіти:

1. Розробка плану і програми підготовки молодих інженерів-викладачів в педагогічних семінаріях
2. Умовою успішного навчання учнів в училищі, є добре знання інженерами-викладачами основ педагогіки
3. Якість навчання учнів в училищі пов'язується зі знанням інженерами – викладачами конкретної методики викладання дисципліни
4. Отримання досвіду роботи інженерами-викладачами на виробництві надасть можливість у подальшому навчати учнів у поєднанні теорії з практикою
5. Створення і підтримування доброзичливої атмосфери в педагогічному колективі – важливий чинник оптимізації навчання

Список використаної літератури

1. Веселов А.Н. Среднее профессионально-техническое образование в дореволюционной России / А.Н. Веселов. – Москва: Всесоюзное учебно-педагогическое издательство Трудрезервиздат, 1959. – 115 с.
2. Луценко Е.Н. Развитие среднего специального образования на Украине во 2 половине XIX века: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Е.Н. Луценко. – Киев, 1991. – 196 с.
3. Иванов В.Г. Проектирование содержания профессионально-педагогической подготовки преподавателей технической школы: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08 / В.Г. Иванов. – Казань, 1997. – 386 с.
4. Рюмин В.В. К вопросу о подготовке преподавателей технических училищ / В.В. Рюмин // Техническое и коммерческое образование. – 1909. – № 2. – С. 1–10.

References

1. Veselov, A.N. (1959). *Secondary vocational-technical education in pre-revolutionary Russia*. Moscow: Union Training-pedagogical publishing Trudrezervizdat. (in Russ.).
2. Lutsenko, E.N. (1991). *The development of specialized secondary education in Ukraine in the 2nd half of the nineteenth century*. (PhD dissertation). Kiev. (in Ukr.).
3. Ivanov, V.G. (1997). *Designing of the maintenance of professional-pedagogical preparation of teachers of technical schools*. (Doctor of Science dissertation). Kazan. (in Russ.).
4. Ryumin, V.V. (1909). On the issue of training of teachers of technical colleges. *Technical and commercial obrazovanie*, 2, 1–10.

MAYBORODA Vasil,

Doctor of Pedagogy, Professor, Advisor to the Director
Institute of Higher Education NAPS of Ukraine,
e-mail: paskalenko_vitalii@mail.ru

V. RYUMIN PREPARATION OF ENGINEERS-TEACHERS TO TEACH

***Abstract.** The author reveals the lack of teacher training teachers-engineers in technical educational institutions in pedagogical writings V.V. Ryumina.*

Ideas V.V. Ryumina preparation teachers-engineers for technical educational institutions:

- 1. Develop a plan and training program for young engineers-teachers teaching in seminaries;*
- 2. The condition for successful student learning in school is a good knowledge of engineers-teachers the basics of pedagogy;*
- 3. The quality of student learning in school is associated with knowledge engineers-teachers of specific methods of teaching;*
- 4. The experience of the engineers-teachers in production will allow to further educate students in the combined theory with practice;*
- 5. Creation and maintaining a favorable atmosphere in the pedagogical team – an important factor in optimizing learning.*

***Key words:** theoretical training course; methodology teacher training; reforming the education; practical training engineers.*

*Одержано редакцією 12.08.2016
Прийнято до публікації 15.08.2016*